

Д/р
15458

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Факультет романо-германської філології
Кафедра теоретичної та прикладної фонетики англійської мови

Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

(CD)

на тему: «Інтонаційні способи вираження образи в англійському
кінодискурсі»

Intonation means of expressing offence in English Film Discourse

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020303

Годулян Дарія Віталіївна

Керівник к.філол.н., доц. Бігунова Н.О.

Рецензент к.філол. доц. Ігіна О.В.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ 10 від 10.05.17 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2
протокол № 110 від 26.06.17

Оцінка добре / С / 83

(за національною шкалою, шкалою
ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Григорян Н.Р.

Голова ЕК

(підпис)

Колегаєва І.М.

Одеса – 2017

429456

ЗМІСТ

Вступ..... 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Емоції як об’єкт психологічних та лінгвістичних досліджень..... 5

1.2. Концепт. Емоційний концепт..... 9

РОЗДІЛ 2. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗИ І ПОВЕДІНКОВИХ РЕАКЦІЙ
НА ОБРАЗУ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

2.1. Емоції образи з точки зору сучасної психології..... 12

2.2. Мовна експлікація зовнішніх і внутрішніх фізіологічних змін, які
супроводжують переживання образи..... 16

2.3. Авторський опис реакцій персонажів на образу..... 19

РОЗДІЛ 3. ІНТОНАЦІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗИ В
АНГЛОМОВНОМУ КІНОДИСКУРСІ

3.1. Кінодискурс як об’єкт дослідження23

3.2.Методика і задачі аудиторського доєлідження26

3.3. Результати аудиторського дослідження28

ВИСНОВКИ34

БІБЛІОГРАФІЯ 38

SUMMARY42

ВСТУП

Дана робота присвячена вивченню інтонаційних способів вираження образу в англomовному кінодискурсі.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю вивчення емоцій та емоційних концептів в багатьох галузях сучасного гуманітарного знання. Особливу важливість становить пошук засобів вербалізації емоційних концептів в окремих мовах, у зв'язку з чим визначається необхідність аналізу емоційного концепту «образу», який володіє великою значимістю в англomовній культурі.

Теоретичну основу дослідження становлять положення когнітивної лінгвістики – напрямку, що став особливо актуальним в кінці ХХ ст. і представленого в працях зарубіжних і вітчизняних вчених (З. Вендлер, О. Вольф, О. Іссерс, В. Карасик, Л. Михайловта ін.). У когнітивній лінгвістиці мовленнєві явища розглядаються в нерозривному зв'язку з когнітивними процесами.

У дослідженнях українських та російських науковців (Б. Додонова, К. Ізард, Н. Трофімової, М. Піменової та ін.) активно вивчаються відображення окремих емоцій в конкретній мові. Когнітивісти проводять не лише психологічний аналіз, але й вивчають мовленнєву об'єктивацію емоцій.

Звернення до образу як до концепту емоційної концептосфери є новим. В даний час існує невелика кількість робіт в психології, що розглядають емоцію образу, та в лінгвістиці, які вивчають засоби об'єктивації концепту «образу» в тій чи іншій мові. З робіт в галузі психології можна відзначити роботи Б. Додонова, К. Ізард, Ю. Орлова, О. Леонтьєва та П. Симонової [Додонов, 1978, Ізард 1999, Орлов, 2003, Леонтьев 1984, Симонов 1997].

Предметом даного дослідження є англomовний художній дискурс.

Об'єктом дослідження виступають прямі та непрямі номінації концепту «образу» в англomовному художньому дискурсі.

Матеріал дослідження складають, по-перше, фрагменти творів англomовної художньої літератури ХХ-ХХІ ст., що містять пряму мову персонажів, що виражають образу, а по-друге, фрагменти англomовного кіно дискурсу, в якому актори зображують образу. Корпус суцільної вибірки склав близько 100 літературних прикладів (всього проаналізовано 3 твори трьох авторів загальним обсягом в 1000 сторінок) та 50 мовленнєвих прикладів.

Метою роботи є вивчення інтонаційних способів вираження образи в англomовному кінодискурсі.

Поставлена мета потребує розв'язання наступних **завдань**:

- дати визначення термінам «концепт» і «емоційний концепт»;
- виявити ті ознаки концепту, які отримують безпосередній (прямий) і опосередкований (непрямий) вираз в художньому тексті;
- вивчити мовленнєву експлікацію зовнішніх і внутрішніх фізіологічних змін, які супроводжують переживання образи;
- описати реакції персонажів художніх творів на образу;
- дослідити інтонаційні засоби вираження образи в англomовному кіно дискурсі.

Основними **методами**, використовуваними в дослідженні, є:

- метод семасіологічного аналізу, який передбачає дослідження семантичних структур одиниць-номінантів концепту і виявлення в їх складі загальних і специфічних ознак;
- метод концептуального аналізу, що має на меті моделювання даного концепту на великому мовному та текстовому матеріалі.

Робота складається з вступу, трьох розділів, Висновків, Бібліографії, що включає 24 теоретичних,¹¹ практичних джерел (3 художні твори та 4 художні фільми) та анотацію англійською мовою.

ВИСНОВКИ

Емоції визначаються психологами як особливий клас суб'єктивних психологічних станів, відчуттів приємного або неприємного відношення людини до світу і людей, процес і результати його практичної діяльності, «вони зачіпають почуття і досвід, фізіологію і поведінку, форми пізнання і концептуалізації».

Емоції розрізняються за способом впливу на організм, інтенсивністю, тривалістю, глибиною, усвідомленістю, генетичним походженням, складністю, умовами виникнення, виконуваних функцій, форм розвитку психічних процесів, з якими вони пов'язані, потребами (інстинктам), предметного змісту, спрямованістю, особливостями свого вираження і т.д.

Емоційний концепт являє собою ментальну одиницю високого ступеня абстракції, яка виконує психічну функцію регуляції і відображає в мовній свідомості багатовіковий досвід етносу у вигляді загально універсальних і культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання.

Емоційний концепт емоційно інтерпретує навколишню дійсність в ментальному світі людини, відображаючи його емоційно-особистісні якості та стану.

У психології досліджувана емоція образи визначається як почуття гіркоти, досади, що з'являється в результаті образливого, принизливого ставлення до себе; це почуття, що виникає в результаті розуміння неузгодженості реальної поведінки іншого з оптимальною і доцільною поведінкою.

В англійській мові номинативне ядро концепту «образа» утворено рядом іменних (*offence, insult, umbrage*), дієслівних (*to offend, to hurt, to huff*), ад'єктивних лексем (*offensive, hurtful, indignant*) і невеликою кількістю стійких поєднань нефразеологіческого і фразеологічного характеру (*to have insult, to repulse with insult, to suffer under the slight*).

У дослідженні було докладно розглянуто репрезентацію в англійській художній літературі психосоматичних станів, що супроводжують

переживання образи, и поведінкових реакцій на образу. Мовна експлікація зовнішніх та внутрішніх фізіологічних змін, які супроводжують переживання образи, достатньо різноманітна. У числі зовнішніх ознак скривдження слід виділити:

- зміни кольору и виразі обличчя;
- зміна виразу очей або кольору білків очей;
- зміна стану рук (холодні руки);
- зміна міміки обличчя;
- тремтіння в тілі;
- зміна голосу, його тремтіння;
- плач, ридання;
- комплексні зміни в зовнішності и поведінці скривдженого.

У художніх текстах нами було виявлено ряд ситуацій, в яких автор описує мовленнєві та не мовленнєві реакції на образу:

- відсутність активної реакції на образу;
- спроба приховати образу;
- активна мовленнєва реакція на образу, нерідко неадекватна їй;
- активна фізична реакція на образу (ображений приходить в несамовитість, завдає удари уявного кривдника або пускає в хід кулаки, кидається предметами в кривдника);
- спроба контролювати свої емоції;
- вихід емоцій з-під контролю;
- жага помсти;
- повний розрив відносин з кривдником;
- прагнення до ізоляції від кривдника або самоізоляції;
- бажання накласти на себе руки;
- примирення з кривдником и прощення.

У даних ситуаціях образа може позначатися різними мовними засобами, тобто використовуються як прямі, так і непрямі номінації образи.

Другий досліджуваний фактичний матеріал – кінодіскурс – є зв'язним текстом в сукупності з аудіовізуальним рядом і іншими значущими екстралінгвальними факторами, як і в тексті художнього твору, у кінодіскурсі присутня експліцитна і імпліцитна інформація. У донесенні останньої до глядача беруть участь і вербальні та невербальні засоби, а також прийоми, специфічні для кінематографа: накладення тексту на рухоме зображення, закадровий голос, що повідомляє глядачам закадровий метатекстового коментар.

У результаті проведеного аудиторського дослідження інтонаційних характеристик фраз, які експлікують образу, ми встановили, що більшість фраз, які виражають образу, вимовляються на середньому тональному рівні (41,8%). Рідше образа вимовляється на високому рівні (32,7%), дуже рідко на низькому рівні (25,4%).

Аудиторський аналіз тонального діапазону показав, що більшість фраз, які виражають образу, вимовляються у вузькому діапазоні. Найчастіше образа вимовляється у вузькому діапазоні (70%). Рідше використовується широкий (23,6%) і середній діапазони (34,5%).

Як відзначають аудитори, образа оформлюється найчастіше високим спадним тоном High Fall (43,6%).

Дослідження темпу фраз образи показало, що для реалізації образи найчастіше вживається середній темп (45,4%). Для реалізації образи рідше вживається швидкий темп (30,9%).

Також було досліджено, що образа найчастіше вимовляється з середньою гучністю (49%).

У результаті проведеного аудиторського аналізу були виявлені наступні інтонаційні особливості об'єкта дослідження :

- у фразах образи середній тональний рівень вимови;
- середній або вузький тональний діапазон вимови;
- у більшості випадків середній темп вимови;

- образливі фрази вимовляються з середньою гучністю з метою створити враження емоційного ефекту.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Богословский В. В. Общая психология / В. В. Богословский – М.: Просвещение, 1981. – 81 с.
2. Васильев И. А. Гуманитарная и естественнонаучная парадигмы в исследованиях эмоций. Психологический журнал /И. А. Васильев — 1992. – № 6. – Т. 13. – 80 с.
3. Вендлер З. Факты в языке // Философия, логика, язык. – Общ. ред. Д. П. Горского и В. В. Петрова. – М.: Прогресс. – 1987. – 336 с.
4. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 288 с.
5. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. – Изд-е 3-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2006. – 280 с.
6. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая, личность, концепт: становление антропоцентрической проблемы в языкознании. // Филологические науки, 2001. – № 1. – С. 64 – 73.
7. Горшкова В.Е. Перевод в кино: монография / В.Е. Горшкова. – Иркутск: ИГЛУ, 2006. – 278 с.
8. Демьянков В. З. «Понятие « и «концепт» в художественной литературе и научном языке // Вопросы филологии. – 2001. – № 1. – С. 35 – 47.
9. Додонов Б.И. Классификация эмоций при исследовании национальной напряженности личности // Вопросы психологии. – 1975. – № 6.– С. 21 – 33.
10. Додонов Б. И. Эмоции как ценность. – М.: Политиздат, 1978. – 280 с.
11. Зализняк А. О семантике щепетильности (обидно, совестно и неудобно на фоне русской языковой картины мира) // Логический анализ языка. Языки этики. – М.: Языки русской культуры, 2000. – С. 101-112.
12. Зарецкая А.Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе: Дис. ... канд. филол. наук: – 10.02.19. – Челябинск, 2010. – 180 с.
13. Изард К. Психология эмоций. СПб. – М.– Харьков-Минск: Питер, 1999. – 464 с.

- 14.Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 288 с.
15. Карасик В. И. Язык социального статуса. – Москва: Гнозис, 2002.– 334 с.
- 16.Козлов Н.Г. Психология. Учебное пособие. – М.: Знание, 1999. – 116 с.
- 17.Колегаева И.М. Личность творца и ее отражение в триаде «автор-повествователь-персонаж» художественного текста // Записки з романо-германської філології. – Одеса: Фенікс, 2000. – Вип.8. – С. 98 –106.
- 18.Колодина Е.А. Взаимодействие семиотических систем при формировании смысла кинодиалога: Дис. ... канд. филол. наук. 10.02.19. – Иркутск, 2013. – 168 с.
- 19.Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. – М.:Изд-во Волгоград «Перемена», 2001. – 495 с.
- 20.Кухаренко В.А. Интерпретация текста: Учеб. пособие для студентов пед. инст-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». – Одесса, 2002. – 192 с.
- 21.Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции. - М.: Педагогика, 1971.– 189 с.
- 22.Леонтьев А. Н. Психология эмоций.– М.: Прогресс, 1984. – 278 с.
- 23.Михайлов Л. М. Коммуникативная грамматика немецкого языка. — М.:Изд-во «Высшая школа», 1994. - 256 с.
- 24.Морозов В. П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация. - М.: ИП РАН, Центр «Искусство и наука», 1998.– 164 с.
- 25.Пименова М. В. Душа и дух: особенности концептуализации. — Кемерово: ИПК «Графика», 2004. - 386 с. (Серия «Концептуальные исследования». Вып. 3).
- 26.Симонов П. В. Ответ профессору Б.И. Додонову. (Еще раз о потребностно-информационном подходе к изучению эмоций). Психологический журнал, 1983. - № 4. - С. 119 – 133.

- 27.Симонов П. В. Мозговые механизмы эмоций. // Журнал высшей нервной деятельности – Т. 47, вып. 2. – 1997. – С. 320-328.
- 28.Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.
- 29.Шаховский В.И. Эмоции в языке и сознании: биологический аспект // Языковое сознание: устоявшееся и спорное: XIV Международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации. Тезисы докл. – М., 2003. – С. 31 – 312.
- 30.Arnold M. Emotion and personality. - N.Y.: Columbia University Press, 1960.-536 p.
- 31.Chothia J. Forging a Language: A Study of Plays of Eugene O'Neill Cambridge: Cambridge University Press, 1979. – 228 p.
- 32.Coulthard M. Forensic Discourse Analysis // Advanced in Spoken Discourse Analysis. – London: Routledge, 1992. – P. 242 – 257p.
- 33.Franck D. Seven Sins of Pragmatics: Theses about Speech Act Theory, Conversational Analysis, Linguistics and Rhetoric // Possibilities and Limitations of Pragmatics. Ed. H. Parret, M. Sbisà and J. Verschieren. Amterdam: John Benjamins, 1981. – 225 p.
- 34.Kozloff S. Overhearing Film Dialogue / S. Kozloff. – Berkeley & Los Angeles: University of California Press, 2000. – 323 p.
- 35.Lakoff R.T., Tannen D. Conversational strategy and metastrategy in a pragmatic theory: The example of Scenes from a Marriage Semiotica. 1984. – 346 p.
- 36.Page N. Speech in the English Novel. – London: Longman, 1973. – 191 p.
- 37.Tomkins S., McCarter R. What and Where the Primary Affects? Some evidence for a Theory // Perceptual and Motor Skills. – V. 18. – Los Angeles: University of California press, 1964.– Pp. 120 –122 pp.
- 38.Longman Advanced American Dictionary. – England: Longman, 2000. – 1746 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

А) Художні твори

1. Austen J. Pride and Prejudice. – М.: Юпитер-интер, 2005. – 352 с.
2. Harper Lee. To Kill a Mockingbird – М.: Юпитер-интер 2001. – 385 с.
3. Maugham S.W. Theatre. – М.: Юпитер-интер, 2004. – 239 с.

В) Художні фільми

1. Me before you. – Warner Brothers Pictures, Inc. Sharrock T. – 2016.
2. OneDay. – Focus Features. Scherfig L. – 2011.
3. The Best of me. – Warner Brothers Pictures, Inc. Hoffman M. – 2014.
4. The Devil Wears Prada. – 20th Century Fox. – Wendy Finerman Karen Rosenfelt. – 2006.

HODULIAN DARIA
INTONATION MEANS OF EXPRESSING OFFENCE
IN ENGLISH FILM DISCOURSE

SUMMARY

The work is concerned with the problem of functional-semantic and intonation properties of Offence Speech Act.

The samples for the analysis have been taken from Modern English Fiction and Films.

According to psycholinguistics, offence is a sense of bitterness and anger caused by offensive, humiliating attitude towards oneself or an emotional reaction to the unjust attitude, when one's self-respect is wounded. Offence is caused by lack of attention, respect and trust on the part of the interlocutor.

The concept of «offence» in the English fiction is realized by certain nouns, and adjectives and verbs. The author's description of an offended person's feelings includes such nouns as «offence», «insult», «umbrage», «wound»; verbs «offend», «mortify», «injure», «hurt» and adjectives «insulting», «huffy», «hurtful», «wounded» etc.

The analysis of literary discourse has shown, that the characters experiencing insult, can respond to it directly and indirectly. They use explicit offensive verbal means or attempt to hide their insult, trying to control their emotions; they might respond non-verbally, bursting into tears, shouting, clenching their fists, throwing objects at the offender; they might lose control and even express desire to commit suicide or offer reconciliation and forgiveness.

The auditory investigation of Offence Speech Act intonation characteristics in Film Discourse has resulted in revealing a number of tendencies. As a rule, the pitch level of offended speakers is mid and their voice range is either mid or narrow. These are common features of negative emotions exposure.

As for the rate, it is quite changeable, ranging from slow to fast. Besides, it has been found out, that the phrases, expressing offence, are mainly pronounced with normal loudness.

